

XALQIMIZI NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİ İLƏ TƏBRİK EDİRİK

Serbestî û Azayî Roja Geşe!

Koletî û Bindestî Roja Reşe!

DENGÊ KURD

NAVENDA ÇANDA KURD “RONAHÎ”

Hejmar: 3 (78)

Adar sala 2012-a

Ji çileyê paşin sala 1992 tê weşandinê

Prezident İlham Əliyev Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrik ünvanlayıb.

Təbrikdə bildirilir:

“Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hər birinizə can sağlığı, səadət və uğurlar arzulayıram.

Novruz bayramı xalqımızın ən sevimli bayramlarındandır. Azərbaycan torpağında həmişə əziz tutulan bu bayramın verdiyi tükənməz mənəvi güc sayəsində biz yüzillərdən bəri keçmişimizin çətin və müəkkəb dövrlərində nikbinliyimizi qoruyub saxlamış, gələcəyə daim ümidlə baxmışıq. Novruz ənənələrinin layiqincə yaşadılması Azərbaycan xalqının çoxəsrlük tariximiz qarşısında müstəsna

xidmətidir. Ən ali bəşəri keyfiyyətləri özündə toplayan böyük mənəviyyat və hikmət xəzinəsi olaraq Yaz bayramı tarixi-mədəni irsə bağlılığımızı parlaq nümayiş etdirir.

Dövlət müstəqilliyimizin bərpasından ötən illər ərzində azad ölkəmizin öz taleyini arzularına uyğun qurmağa müvəffəq olması belə əziz günlərdə insanlarımızı əsl bayram əhval-ruhiyyəsi bəxş edir. Hal-hazırda həyatımızın bütün sahələrində baş verən müsbət dəyişikliklər hər birimizdə dövlətimizin gələcək illərdə də yüksək zirvələr fəth edərək dünyanın qabaqcıl ölkələri səviyyəsinə çatacağına böyük inam, dərin qürur hissi və ruh yüksəkliyi yaradır. Novruz bayramının qəlblərdə quruculuq əzmini artıran yeniləşdirici ab-havası bizi müasir güclü dövlət və sosial rifah cəmiyyətini tam bərqərar etmək məqsədlərimizə sürətlə yaxınlaşdırır.

Bu günlər bütün əzizlərimizin, həmçinin Vətənimizin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü yolunda canlarından keçmiş Azərbaycan övladlarının xatirəsi bir daha ehtiramla yad olunur. İnanıram ki, yurdumuzun hərtərəfli inkişafı yolunda əldə etdiyimiz hər yeni zəfər şəhidlərimizin ruhunu şad edəcək.

Ölkəmizin hüduqlarından kənarda, qütbətdə olub ürəyi hər an Vətən məhəbbəti ilə döyünən, milli həmrəylik duyğusu ilə azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sıx birləşən soydaşlarımıza bayram salamlarımı yetirirəm.

Xalqımızın bu baharı da öz gəlişilə qoy hər evə, hər ocağa bol ruzi-bərəkət və firavanlıq gətirsin!

Novruz bayramınız mübarək olsun!”

SEMED VÛRXÛN

AZƏRBAYCAN

Gel dizane tu ya minî,
War, hêlîn û cîyê minî.
Dê û dêza tu wetenî.
Tu dema jê nabe vîn, can,
Azerbaycan, Azerbaycan.

Ez yek tîfal, tu yek dayîk,
Bo wî bi te girême nîk.
Bi ku dor-der, bi ku şemîk,
Ez bîfirim hêlîn tuyî,
Gel, roj, zome, nivîn tuyî.

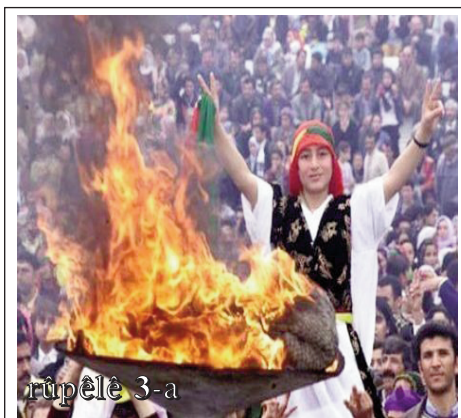
Ji ber, ji xwe bêpêt çar taq xarbûyî,
Serê ji xwe bêhez bi ken marbûyî.
Ne bibîrê perdaq, ne jî qedr zan,
Bi fitratê salûs, bi derz guhnedan,
Hinek ji pîran û hinek ji xortan,
Welat rûsulê xwe dadimend dide,
Evan derdikeve ji ref erhede.

Carê tu dibîne vebîyî nejtî,
Mejûyê ponijin dibe ax, şujî.
Ji rexek vela, ji rexek ev tijî,
Ecranê xwe nabe bi hemraz gerdûn.
Ji berê usaye li hemgel demîn,
Cihan beqaye, lê jiyîn sipsirtîn.

Bi destan dikeve bêwefa jiyîn,
Em tîn-diçin, jînke bi miraz gerdûn.
Ger bi gelê bawer karzaz bimisîn,
Tebekeyê hêlan dibe bê veçîn.

Li dîrokê rojên gir ji bîr meke,
Bi gerdûn comer hat, kî çû wer heke.

Werger: Şamilê Selim

Dîroka Newroz

Zəngilanların
əcdadları

rûpêlê. 2-a

SƏDAQƏT
VƏ XİDMƏT

ZƏNGƏZUR
HADİSƏLƏRİ

rûpêlê. 5-a

Nav-nîşanê
kurdan
li karta dinyayê

HƏLƏVCƏ HEÇ
ZAMANUN
UDULMAYACAQ

rûpêlê. 6-a

ÖLMƏZ ŞAİR
CİYƏRXUN

Курды в
Иордании

rûpêlê. 8-a

PÎROZNAME

Wextê min bihîst, wekî li bajarê Bakûyê rojnama "Dengê Kurd" bê weşandin, şabûna min dubare bû.

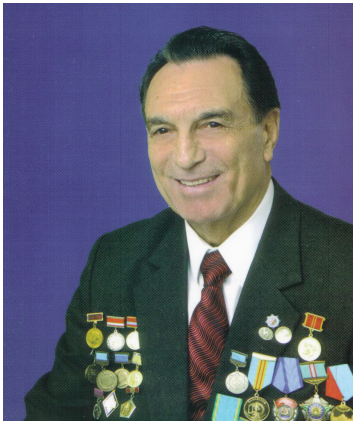
Cara ewlîn bona wê yekê şabûm, wekî ew rojnamayê bi tîpê latînî bê weşandin.

Pirsa elîfbayê pirseke ferze. Bi neta min çanda her gelfî ji elîfbayê destpê dibe. Elîfbaya kurdî ya tîpê latînî zûva bûye rênîşana pêşda çûyîna ziman û edebîyata gelê kurd.

Ya duda şabûna min ew bû ku, rojnamayê him bi azerbaycanî, him bi rûsî bê weşandin. Tîştêkî weşartinê nine ku hine kurd tenê bi azerbaycanî û bi rûsî dixwînin û dinîvîsin. Ew kesana pîrhindikî wê bi serî "Dengê Kurd" dîrok, erfedet, halê gelê xweva bibe nas.

Kutasîyê armanca dilê min ewe - rûpêlên rojnamê bi qinyatên dewlemend-va, bi kûraya zimanê kurdîva xwestina xwendevanan bîne sêrî. Karkarên rojnamê, bi vê rêya dijwar û serfînyazda wera qewat-sehetê dixwazim!

Nadirê Kerem NADÎROV,
akadêmik, Rojnama "Dengê Kurd", sala 1992-a
Hejmar 1, 1992

Hanî o kurd kendlêri?

Çar hokûmetî dövründê her il bir iri hêcmli "Kavkazskiy kalendar" kitabî buraxîlmîşdir. Burada Qafqazda yaşayan ayrı-ayrı millêtlêrin ehalîsinin miqdari, bu ehalînin yaşadîği kendlêrin adlari da bazi cildlêrdê verilmîşdir. Mêsêlên, 1896-cî ilin mêlumatina görê Ermênistan êrazisindê 182 kurd kendi olmuşdur. "Kavkazskiy kalendar"da bu kendlêrin adlari derc edilmîşdir.

1920-cî illêrdê dê Ermênistana kurdler gêlmîş vê ôzlêrinê yeni kendlêr salmîşlar.

Kurdlerîn başqa yerlêrdê inkar edilmêsinde tez-tez dêm vuran vê hamidan çox kurdlerê yamanlıq edên ermênî "başbilên"lêrdên soruşmaq ayıb olmasın, desinler görêk hanî o kurd kendlêri?

Kurdlerê edilmîş bu zülmler az imiş kimi, ermênî quldurlari Azerbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etmişler. Yenê dê ên çox sitêm kurdlerê olmuşdur. Azerbaycanda yaşayan beş rayon (bu êrazilêrdê yaşayan kurdlerîn sayı 1926-cı ilin mêlumatina görê bütûn ehalînin 72,3 faizini teşkil etmişdir) ermênî faşistlerînin tapdağı altındadır.

Budurmu ermênîlêrin kurdlerê vêd etdiyi muxtariyyat? Budurmu ermênîlêrin kurdlerê dost olmaları barêdê yalançı iddialari?

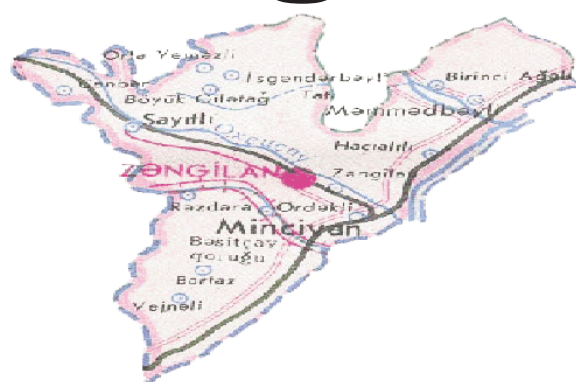
Tarixin yaddaşı nê qêder unuttan olsa da 200-ê yaxın kurd kendlêrinin Ermênistanda yoxa çıxarılmasını vê ermênî çelladlarının Azerbaycandaki kurd kendlêrinin xaraba qoymasını kurd xalqı unutmayacaqdır. Bir gün haqq-hesab terezisi qurulacaq, her kês öz êmelîne görê cêvab verêcêkdır. Biz buna inanırîq.

Latif Məmmədov

Tarixi arayış

Xan Arazın o tayında Gûdek kendlêndên yuxarı Qaradağın zirvêsine çıxıb bu taya baxan olsa Zengilan, Qubadlı, Laçın vê Cêbrayıl bôlgelêrinin fûsunkar têbîetli, dağlı-aranlı mênzêrelêri nêzêrlêri oxşayan, ovqatı sığallayan bir tablo kimi göz önündê canlanacaq. Bu gözêlîyê baxdıqca baxırsan... Vê qeyri iradi düşünürsên ki, İlahi! Ey bôyük yaradan, şükür sênê! Sên bu gözêllîklêri biz insanlar üçün yaratmısan ki, biz bu gözêllîklêrdên vêdê gêlib xarûqalêr yaradaq, özümüzdê, öz qêlbîmîzdêki istêklêrlê, arzularla mêtînlêşîb, kamîllêşîb, gözêllêşîb Sênin yaratdığın gözêllîyê qarışaq.

Zəngilanların əcdadları

Bu bôlgelêrdên biri dê başgîrlêyên başçılarının satqınlığı vê qeyrêtsizliyi ucbatından indi ermênî dîğalarının "at oynatdığın" Zengilan bôlgêsîdir.

Ulu babalarımızdan gêlib bîzê çatan sorağa görê, bütûn Zengilan êhalîsi öz qoyun

Əziz həmvətənlilər!

Kurd Mədəniyyət Mərkəzinin têsîs etdiyi "Dengê Kurd" qêzeti işıq üzû gördü. Bu münasibêtlê kurd soydaşlarımıza, Azerbaycanda kurdlerîn mêtbu sêsîni eşîtmêk arzusunda olanları, kurd têsîbîni çêkênlerî ürêkdên têbrîk edîrêm. Qoy "Dengê Kurd"ün ômrü xalqımızın mêğrur kêçmîşî kimi uzun olsun.

Kurd Mədəniyyət Mərkəzinin yaradılmasından bir ildên artıq vaxt kêçir. Bu müddêtdê xeyli têbîi sê sünü manêlêrlê qarşılaşsaqda, bir sıra uğurlu işlêr gôrê bilmîşîk. Artıq mêrkêzîmîz Azerbaycan Respublikası Êdliyyê nazîrlîyî têrêfîndên têsdiq edilmîş, bankda hesabımız açılmîş, normal fêaliyyetimiz üçün yer ayrılmîşdır.

Hazırda respublikamızın kurdler yaşayan rayonlarda dayaq mênzêqêlêri yaratmaq mêşğuluq. Artıq Laçın, Kêlbêcêr, Qubadlı, Qazax vê Xanlar rayonlarında bu mêsêlê yoluna qoyulmuşdur.

Biz Azərbaycan kürdləri

Yaxın vaxtlarda xarici ôlkêlêrdê kurd icmaları, mêrkêzlêri ilê mêdênî êlaqêlêr yaratmaq niyyetîndêyîk. Têşkilînê yenîcê başladığımız kurd kitabxanasını vê kurd tarix-incêsênê-etnoqrafîya muzeyîni genişlêndîrmêk, "Bêrbanq" folklor ansambıl fêaliyyetîni canlandırmaq yaxın vaxtlarda gôr-mêli olduğumuz işlêrin planındadır. Ana dilimizdê kitab nêşrî min illêrin sınağından lêyaqêtlê çıxmîş,

lakin özêyîni son yetmiş ilin o tayında "unutduğumuz" zengin kurd mēdēniyyetinin yenidēn dirçēldilmēsi üçün ēvēzedilmēz vasitēdir. Respublikamızda altmış ilin ayrılığında sonra yenidēn kurd dilindē ēsēr nēşr olunmuşdur. Bu ōhmēdē Hēponun "Bavēri" kitabıdır, Şamil ōsgērov vē Mēhmēdē Hēso tērēfīndēn çoxillik zēhmēt bahasına hazırlanmış, on beş ildēn artıq çap nōvbēsini gözlēyēn "Kurdçē-Azērbaycanca lūğēt" nēhayēt Azerbaycan Dōvlēt Nēşriyyatının planına salınmışdır. Bayram Fētiyyevin hazırladığın "Kurdçē-Azērbaycanca danışiq kitabçası" da çap üçün tēqdim edilmîşdir. Kurd oxucular ōqitē Qadirinin, Bariyē Balanın vē Qadire Motinin şêrlêr kitablarını bu ilin sonuna qêdêr êldē edē bilêcêklêr.

Görülêsi işlêrimîz, çêtinliklêrimîz çoxdur. Kômêyê bôyük ehtiyacımız var. Lakin, azaērbaycanlı kurdlerîn hazırda hêqiqî mütêqillîyê, ēsil istîqlala gedēn respublikamıza uzun illêr boyu öz

istedadları, intellektlêri, fiziki imkanları ilê göstêrdiklêri kômêyî daha şōvqlê davam etdirmêlêri üçün dê çalışacağîq. Yalnız azad vê demokratik respublikada bütûn xalqlar firavan yaşaya bilêr.

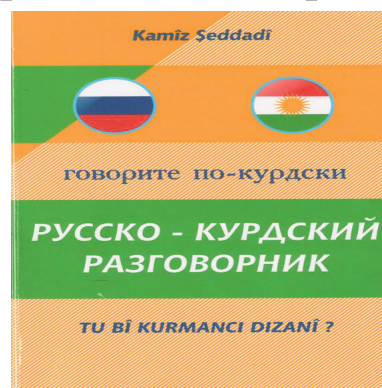
Baxış Hüseynov,

"Ronahi" Kurd Mədəniyyət Mərkəzinin sədri,
№1, Yanvar, 1992

Русско-Курдский разговорник

Настоящий разговорник является первым объемным русско-курдским разговорником, который содержит около 12 тысяч слов и словосочетаний и составлен на основе диалекта курманджи. При Советском Союзе были опубликованы несколько русско-курдских и курдско-русских словарей: «Русско-Курдский словарь» - М. 1957, Фаризов И.О.; «Курдско-русский словарь» - М., 1957, Бакаев Ч. Х.; «Курдско-русский словарь (курманджи)», - М., 1960; Курдоев К. К.; «Курдско-русский словарь (сорани)». Курдоев К. К. Юсупова З. А.. М..1983.

После развала Советского Союза в Закавказских республиках были составлены «Азербайджанско – курдский

Составил: Камиз Шаддади (Джабраилов)
издательство, "Барбане",
Бишкек, 2012 г.

разговорник», «Азербайджанско – курдско - английский разговорник», «Краткий грузино-курдский (Сорани) словарь-разговорник». Однако такое важное пособие как русско-курдский разговорник до сих пор не

было составлено.

Первая попытка, сделанная Камизом Шаддадисоздатъ более объемный разговорник, достойна одобрения. Разговорник предназначен для русскоязычных граждан стран СНГ, выезжающих в Курдистан для практической работы, а также в качестве туристов. Пособие содержит минимум слов и фраз, необходимых для общения с курдами, говорящими на диалекте курманджи. Разговорник также может быть полезен на начальном этапе обучения курдскому языку.

От имени курдов Азербайджана и Центра Культуры Курдов «Ронаи» поздравляем уважаемого К.Шаддади и желаем ему творческих успехов.

sürülêrinê otlâq seçê-seçê gêlib bu yerlêre çatmîş üç qardeşin – Sarı A l o n u n , Safonun vê Dêrzîlinin tôrêmelêridir.

B ü t ü n Z e n g e z u r mahalında vê Zengilanda el ağsaqqalı kimi sayılan Güllü baba geyermiş ki, Xêştâb, Sîznêk, Oxdar, Xalac, Dêrzîli, Düşmênli, Komaran, Canbar, Qırqılı, Göyalı, Şatarız, Sobu, Pîrvêyîs, Mûşlan, Udgün, Vênêtlî vê Kôtêklî kendlêrinin

êhalîsinin êcdadları Türkiyêdên gêlmê kurd Sarı Alo, Safo vê Dêrzîli qardeşlari olublar. Têsadüfî deyil ki, 1926-cı ildê siyahıya alınma zamanı Zengilanın êhalîsinin bôyük êksêriyyetî kurd kimi qeydê alınmışdır.

Kurdîstandan uzun müddet ayrı düşdüklêrinê görê bir çox başqa bôlgelêrimîzdê olduğı kimi Zengilan kürdlêri dê öz ana dillêrinî illêr geidkêcê unutmuşdur. Zaman-zaman, êsr-êsr, il-il, gün-gün dilini, donunu dēyişsêdê Sarallı, Safolu vê Dêrzîli deyilên ellêrin ôvladları sînêsindê ulu babalarının

qeyrêrê vê casarêrê qanı ilê, cêngavêr qanı ilê dōyünên bir ürêk gêzdîrîrlêr.

Qeyrêtinî pula-paraya dēyişîb, ciblêrinê tēpişdîrên, babalarının qüdrêtinî, cêsarêtinî vêzîfêyê, kürsüyê dēyişîb, dilini-donun dēyişîb fîsıldaya-fîsıldaya kabinetindê Allahlıq tēmēnnasında olanlar unutmısanlar ki, dilini, donunu dēyişmêyî, ulu babalarının ruhu, bêlkêdê onlara bağışlayıb... Amma hêyatda her şeydên müqêdêdê olan torpağı dēyişmêyî onlara, nê dê onların ôvladlarına bağışlanmayacaqlar.

"Kürdün Sesi",
№ 27 mart 1995

Çiroka Newrozê

Di demeke kevn de, li welatê bapîrên kurdan, pedîşek hebû, navê wî Dehak bû. Dehak, keyekî pir zalim bû. Wî welatê kurdan wêran kir. Di gund û bajaran de mirov nehiştin. Zîndanên wî, ji girtiyên tim dagirtî bûn û celadên wî ji serîbirrînê nedwestiyên. Dehak bi awayekî ji xwe bawer, tim rûdinişt, zêr û zîv û kevirên buhadar, morîk û mir-canên xizna xwe dijmartin, bi hespên xwe yên rewan û esîl serbilind bû û tu kes ji xwe mezintir û di ser xwe re nedidît.

Ji kuştin û wêrankirinê têr nedibû, dixwest deverên hîn firehtir werbigire û talan bike. Şevêkê, Dehak xewneke xirab dît. Nivê şevê, ji ber êşeke dijwar ji xewê şiyar bû. Gazî zana û bijîşkên li qesrê kir û ji wan re got:

– Ji ber vê êşa dijwar xew nakeve çavên min. Zû ji min re dermanekî peyda bikin; yan na ez ê serê we tevan jê bikim!

Hekim û bijîşkên qesrê, li laşê Dehak nêrîn ew pelandin. Çavên wan li du birînan ku li ser her du milên wî bûn ketin. Tev bi hev re mat man. Gotinek ji devên yekî derneket. Ji ber, heta wê gavê tu kulên bi wî rengî nedîtibûn û ne jî êşek bi wî awayî bihîstibûn. Lê Dehak ji ber êşa xwe her bi ser wan de dikir qêrîn:

– Hûn çi bêçare li ser min rawestiyane! Zû dermanekî bidin min. Ez peritîm, şewitîm!

Nivê şevêka şevêşê. Îşev êvarda min atlasa dinyayê danîye ber xwe û karta sîyasî mêze dikim. Mêze dikim û navê Kurdistanê digerim. Lê digerim nagerim navê wê nabînim û agirdadayî dibim. Alîkî ji helbesta Cegerxwîn dilê min disotîne û êgir ser êgirda dibarîne:

Bax û bostanim ka?
Ax, gulistanim ka?
Dijmin tew girtin ax,
Ax, Kurdistanim ka?

Eva pirsra tabetîyê nade min û ez karta dinyayê dîsa mêze dikim û Kurdistanê xwe digerim. Lê nava Kurdistanê nava dewletanda navê kivşê. Mitala dikim: Dibe ku îşev gelekî şevêşê lema nabe dayka min nayê xanê. Xem tune, bila sibe ronbe exê navê Kurdistanê li ser karta dinyayê bibînim. Lê dikim, nakim sibe li min ron nabe û ez çavên xwe ji karta dinyayê nakşînim.

Nişkêva kete bîra min, ku neyarên Kurdistan xwera par-parî kirine. Vira ez ji mitalên kûr qetiyam, hatime dor dîrokê û belgên reşxemlandina Kurdistanê serhevda qar kir...

Cara yekê – sala 1514-a pey şerê Çaldîranê – Kurdistan kirine du para, lê cara dua pey şerê hemdinyayê yekêra – çar para:

1. Kurdistan Tirkîyê
2. Kurdistan Îranê
3. Kurdistan Îraqê
4. Kurdistan Sûrîyayê

Lê çîye bê gotin, wekî hema rehet

Dîroka Newroz

Hûn tebîb û bijîşkên herî baş û şahreza ne. Ma hûn derman peyda nekin dê kî peyda bike? Hekîmekî ji wan, dest da ber xwe û got:

– Heta niha birîneke weha min ne dîtiye û ne jî bihîstiye. Lê wa diyare ku mêjiyê teze dikare bibe melhema van birînan.

Belkî hekîm dixwest xwe ji berpirsiyariyê xelas bike. Lê belê ev pêşniyar ji Dehak re bû sebeb ku ji “mêjiyên teze”, mejiyê zarokan bide ser birîna xwe. Wî emir da ku her roj mejiyên du zarokan bînin, bikin qurbana birînan ser milên wî ku bibûn wek du marên qelişî û dev vekiri. Bi vî awayî, rojê bi mêjiyên du zarokên nûhatî, kulên ser milên Dehak dihatin dermankirin. Lê carna zarok ji vî belayê dihatin xelas-kirin. Zarokên ku dihatin xelaskirin li şênaya nedihîştin, rêdikirin

çiyên, di şikeftan de vedişartin. Her ku diçû çiya bi mirovên reviyayî tijî dibû. Jiyan di şikeftan de berdewam bû. Ava kanî, dar û ber û fêkiyên çiyên têra jiyana wan dikir.

Demeke dirêj derbas bû. Lê kulên ser milên Dehak bi hev ve nekeliyan. Her ku diçû xerabtir dibûn. Agir ji devê Dehak dibariya. Tirs ketibû dilê her kesî. Dayik û bav, ji tîrsa ku kengê dê dor were zarokên wan xew nediket çavên wan. Tu hêzeke ku tiştêkî ji Dehak re bibêje tunebû. Ji tîrsa zarokên xwe gelek malbatan berê xwe dabûn çiyayên asê. Lê gel nema êdî di şikeftan hildihat.

Kawa, kurdekî hesinwan bû. Zarokên wî jî ji kulên Dehak re bûbûn qurban. Edî kêr gihabû hestî. Kawa ji tîrsa qurbankirina zarokê xwe yê dawî, heval û hogirên xwe yên pêbawer kom kirin û ji wan re behsa zulm û zordariya Dehak kir. Plana kuştina Dehak ji wan re eşkere kir. Her kesî fikir û planên Kawa pejirandin û li benda îşareta wî

man. Kawa gotibû gava ku ez Dehak bikujim, ez ê herim ser banê qesra wî agir vêxim. Ku we agir dît, bizanin ku min Dehak kuştîye. Kawa, ji heval û hogirên xwe re dest bi çêkirina çekan kir û bi dizî li wan belav kirin. Ji xwe re çakûçekî ku mirov pê hesin dikute, çêkir. Gava leşkerên Dehak hatin ku lawê Kawa yê dawî jî bibin, Kawa ji leşkeran re got:

– Hûn herin, ez ê niha, bi destê lawê xwe bigirim û bînim. Ez dixwazim ji bo saxiya padîşahê xwe lawê xwe bi destê xwe bikim qurban û li ber lingên padîşahê xwe deynim. Gava leşkeran ev xeber gihandin Dehak, kêfa wî hat, şa bû û çavên wî ma li riya Kawa. Kawa, çakûçê xwe kir destê xwe, lawê xwe girt û berê xwe da qesrê. Gava gihast ber derî, leşkeran dergeh jê re vekir. Kawa, raste rast berê xwe da şahnişînê ku text lê vegirtî û Dehak li ser rûniştî bû.

Dehak ji Kawa re got:

– Tu qehremanekî bê hempa yî, tu nîşana fedakariyê yî. Bijî! Kawa, piştî gotinên Dehak, bêtir nêzikî wî bû. Bi çengê lawê xwe girt û bir li ber piyên wî dirêj kir. Kawa çakûçê xwe bilind kir. Lê

li şûna ku li serê lawê xwe bide, bi hemû hêz û hêla xwe dawêşand serê Dehak. Taca serê wî gindirî. Piraniya leşker û xizmetkarên wî gava dîtin ku Dehak bi rastî mir, kêfa wan hat û yên mayî, ji desthilarîne ketin, teslîm bûn. Kawa bi destê lawê xwe girt û hilkişiya ser banê qesrê û agirekî gurr li wir dada. Dema heval û hogirên Kawa çav li êgir ketin, wan jî dest pê kir û êrîş anîn ser qesrê, leşker û hevalbendên Dehak yên mayî dîl girtin, yên teslîm nebûn jî kuştin. Gava gelê li çiyê jî agirê azadiyê dîtin, fêm kirin ku plana Kawa bi ser ketiye. Dehak hate kuştin û dawiya zordariyê hat. Wan jî li ser çiyên agirê azadiyê pêxist.

Belê wê êvarê ne tenê li çiyên, li her aliyê welêt agir hate dadan. Gel ji deverên asê daket û bi meşaleyan berê xwe da gund û bajarên xwe. Li her aliyên welêt jiyanekê nuh û azad dest pê kir. Roja din, her kesî xemla xwe girêda û li meydana govend gerandin. Û bi xwarinên xweş li seyrangehan civiyan, kêf û şahî kirin. Ew roj, roja 21ê adarê bû. Ji wê rojê û bi vir de ye, ku her sal roja 21ê adarê wek NEWROZ, ango wek cejna yekitî, berxwedan û azadiyê tê pîrozkirin.

Nav-nîşanê kurdan li karta dinyayê

Kurdistan nehatîye par-par kirin, tu wexta lawên wê destên xwe nedane ser hev, tu wexta dijminra negotîne “keremkin”. Aha, serhildan û şerkarîya Ebdulrehman Paşa (1855-1858), Şêx Obêydûlla (1880) bi hezar-hezar qurban danê şûnda, hatine temirandinê. Ser vî yekêda şerkarîyê li Îraqê bi serkarrîya M.M. Barzanî bîbineber çavan, emê bivînin, wekî kurdan boy axa welêt zû-zû xwîn rêtiye. Gelo, çima serbestî timê nivcî maye? Sebeb gelekî, lê bi texmîna me ew bêtifaqîya serokên gelê kurde. Îdî qurna XX xilaz dibe, lê dîsa bê tifaqî mîna nexwaşike xirab hê jî nava girê-girên kurdan derneketîye. Belê, derdekî girane: navê Kurdistanê îro nava çend dewletanda unda bûye. Nava wan dewletanda ku, wextê navê kurdan û Kurdistanê li dinyayê eyan bû hinek ji qana tunebûn.

Îdî, 5-6 hezar sala rêzêdetire, ku kurd li cî-warê kal-bavên xwe – li Kurdistanê dijîn. Akadêmîk A.Krimskîy dinivîse: “Raylînsôn kardûxan (kurdan) û “kûtî”yan yek hesab dike. Evana ew kûtîne ku, navê wana bi cêrga navê heta akkada û êlîna tê kişandinê. Kûtî gelekî şervan bûne, dewleta asûrîyan nikaribûne wana têkine bin destê xwe”. Îro li Kurdistanê Tirkîyê newaleke mezin heye, jêra “Newala kûtîyan dibêjin.

Çend hezar salan pêşdatir cîranê me – yûnanan mera “kardûx”, ereban “el-akrad”, farizan “kurd” gotine. Serecema van giîlyan yeke: “mêrxas”. Hinek kurdzan şaş hesab dikin ku, navê Kurdistanê cara ewlîn qurna XII hatîye nivîsarê. Lê eyane wekî yûnanê ku mera kardûx gotine derheqa Kordîenayêda kurdan (“kord” – “kurd”, “êna” – “stan”) çend hezar salî berê nivîsîne. Vê yekê kitêba ulmdarê yûnan Ksenofon (berî êra me qurna V), Strabon (berî êra me qurna I), Plûtarx (qurna I-II) izbat dikin.

Belê ew Kurdistanê ku, çar hezar salan ser navekî bû, qurva XX neyaran kirine çar para û her parek çend nav lêkirin.

Karta Îranê dinêrêrim û tê eyankirin ku, li vira jî erdê kurdan ser çar ostana hatîye parevekirin. Dîsa pake, wekî navê ostanekî danîne Kurdistan. Xênjî van çar parê Kurdistanê Sovyêtê ji sala 1923-a hetanî sala 1929-a qezake Azerbaycanê bûye. Sala 1929-i ew parevekirine ser çar nehîya: Kelbecar, Laçîn, Kûbadli, Zengîlan. Îro navê Kurdistanê nava dewletanda nehatîye nivîsanê. Lê navê hezar-hezar cîwaran, bajaran, gundan, çiyên, zozanan, deştan, newalan, çeman, golan, kanîyan şehedê kurdan û

Kurdistanê.

Navê cî-waranra bizimanê ulmî toponîm (“topos” – erd, “onomo” – nav) dibêjin. Li karta dinyayê gelek û gelek toponîm hene ku, derheqa dîrok, êtnografîya, cografîya kurdava girêdayîye.

Lê îro me nêr nedaye pêşîya xwe ser wana bisekinin, eva karekê cihêye. Lê em dixwazin bêjin, wekî kurd û Kurdistan çendî-çend hezar sala berê hebûye, niha jî dijî. Ewledên vî gelê qedîmê usa hebûne, ne ku tenê dîrok, edebîyat, zimanzanebûnne gelê xwe wemilandine, lê hukumdariya wana gencîyê ser cîranê wan jî nebûye. Mesele, Selaheddîn Eyyubî temamiya musulmanê dinyayê ji zulma xaçperestan xilazkir. Dîrokzanê kurdayî eyan Şerefxan Bîtlîsî bi pirtûka xweye “Şerefname”va him dîroka gelê kurd gîhande hêlanên bilind, him jî dîroka gelên Şerqêye mayîn xemilandîye. Dîrokzanê Azerbaycanê M.J. Şemsî derheqa vî pirtûka giran hêjada dinivîse, wekî “Şerefname”derheqa kurd û Kurdistanêda ji hena kevn girtî, hetanî kutabûna qurna XVI elamatîyê here hêja dide, usa jî derheqa Azerbaycanê, Îranê, Tirkîyêda û derheqa gelên cîranê dinêda qinyatê rind dibe.

Bayramê Fefî

dığı "Qonnaissance des kurdes" kitabının 139-cu və başqa səhifələrində, kürd dilində çıxan "Roja Nu" qəzetində (1945, səh 53) Ciyərxunun birinci divanının geniş təhlilini vermiş, onu möhkəm iradəli vətənpərvər və ustad bir sənətkar olduğunu dərin məhəbbətlə qələmə almışdır. "Böyük Sovet Ensiklopediyası"nda (rus dilində, 1953, cild – 21, səh. 91) yazılmışdır: Mütərəqqi cəbhəyə yazıçılardan Həjar (İran), bekəs və Nəriman (İraq),

səslərini ucaldan yazıçılardan bəhs edərək yazmışdı: "Bu səslər içərisində həmsirimiz olan yazıçıların səsi bizim üçün çox qiymətli və əzizdir...Kürdüstanlı Həjarın, Ciyərxunun səsi...bəşəriyyətin bayraq kimi göylərə qaldırdığı azad həyat, səadət nəğmələri içindədir ("Sülh və dostluq", Bakı, Azərneşr, 1958, səh. 333. Bu kitabda Ciyərxunun iki şeri çap olunmuşdu). Azərbaycan jurnalında (Bakı, 1958, №3) Ciyərxunun "Atlantika İttifaqı", "Sovet kəndi" qəzetində (19.VIII – 1967, № 11) "Pambıq bizimkidir, amma çilpağıq" şeri dərc (şerləri kürd dilindən Şamil Əsgərov tərcümə etmişdir). Kürdşünas alim və tanınmış

*Dijmin dikuji
Kîne em?
Hey hey hey kîne em?*

*Emin rojhilat,
Tev birc û kelat.
Tev bajar û gund,
Tev zinar û lat.
Ji destê dijmin:
Dijminê xwînxwar,
Xurt û koledar
Ji Rom, ji Fireng,
Di rojên pir teng,
Bi kûştin û ceng.
Parast, parast
Parast min ev rojhilat
Kîne em?
Hey hey hey kîne em?*

Kîne em?

*Ta ku dijmin şikand li me ser û pişt
Me dan bin lingan dewlet û hebûn,
Bûn dijminê hev perçe perçe bûn.*

*Ta ku Kurdistan,
Ta ku Kurdistan
Jar û perîşan
Kete bin destan!
Ketin xewê, ketin xewê
Ketin xewa zilm û zorê
Ketin xewa bindestiyê
Raketin, raketin...
Yekcaran serê xwe rakirin
Lê dijmin serî zû jêkirin
Yek cama serê xwe bi hêz rakirin
Lê dijmin serî zû jêkirin

Lê li vî xakî, li vî erdî tovên jiyane
hatiye çandin
Ev erdê jiyane*

ÖLMƏZ ŞAİR CİYƏRXUN

XX əsrin ən görkəmli kürd şairlərindən biri Şeyxmus Ciyərxundu (1903-1984). Onun 8 şer divanı, "Kürdüstanın tarixi", "Kürd dilinin qrammayikası", qəzet və jurnallarda bəlkə minlərlə şerləri və məqalələri dərc olunmuşdur.

Ciyərxunun hələ üç divanı nəşr edildiyi zaman o, dünyada tanınmış görkəmli bir şair idi. Bunu həmin dövrlərin yazıları da sübut edir. Məsələn, Şerqşünas Joce Blay Brüseldə 1961-1962-ci illərdə çap etdirdiyi "Le fait national kurde" kitabının 38-ci səhifəsində, 1963-cü ildə yenə orada nəşr olunmuş "Le poble kurdu" kitabının 18-19-cu səhifələrində Ciyərxunun böyük bir vətənpərvər və azadlıq sevən milli kaloritlə yazan bir şair olduğunu, kürd dilinin incəliklərinə qədər bilməsini və bu dilin qiymətli bir qrammatikasını yazdığını xüsusi ilə qeyd edir.

Fransız Şerqşünası Stiq Bikander "Otto"da çap etdirdiyi "Recueil te textes kormandiji" (1956) kitabında kürd dilinin zənginliyini və bu dilin poetik bir dil olmasını göstərmək üçün Ciyərxunun şerlərindən misallar gətirmişdir. Hətta o, Ciyərxunun "Şam şəkərdir, Vətən şirindir şerini bütünlüklə dərc eydirmiş və onun fransızca tərcüməsini vermişdir.

Başqa bir fransız şerqşünası Qerard Taliand 1961-ci ildə Parisdə çapdan çıxartdığı "Le question kurde" kitabının 5-ci səhifəsində Ciyərxunun "Nə vaxtəcan..." adlı şerinin 14 sətirini fransızca epigrafi kimi kitabının əvəlində nəzərə çarpdirmiş və bu görkəmli şair haqqında xoş sözlər söyləmişdir.

Vasili Nikitinin (milliyətçə rusdur) 1956-cı ildə Parisdə nəşrinə nail olduğu iri həcmli "Les Kurdes" adlı kitabının 285-ci səhifəsində kürd milli hərəkatına başçılıq edənlərin sırasında Ciyərxunun da adını çəkmişdir.

Başqa bir fransız Şerqşünası Tomas Bois 1965-ci ildə Livanın paytaxtı Beyrutda çapdan çıxart-

Ciyərxun və Qədircan (Suriya) mənsubdurlar".

Məşhur kürdşünas Kanat Kurdoev bir çox yazılarında, o cümlədə Leninqradda çap olunan "Ученые записи" məcmuəsinin (1952) 146-148-ci səhifələrində Ciyərxunun birinci divanından bir çox misallar gətirərək onun mübariz və vətənpərvər bir şair olduğundan bəhs etmişdir.

Ljut-Silon Klimoviç "Дружба народов" jurnalında (1963, №12, səh. 263-264) "Kürd və Kürd ədəbiyyatı" adlı məqaləsində Ciyərxunun yaradıcılığı haqqında ayrıca qiymətli fikirlər söyləmişdi. Burada B.Kejunun tərcüməsində Ciyərxunun bir neçə şeri rus dilində oxuculara çatdırılmışdır.

Tanınmış kürd yazıçısı Ərəb Şamilov "Новое время" jurnalında (Moskva, №4), görkəmli kürdşünas alim Maruf Xəznədar namizədlik dissertasiyasında və "Очерки истории современной Курдской литературы" (Moskva, 1967, səh. 176-180) kitabında Ciyərxunun böyük bir sənətkar olduğundan, ömrünün xalqın azadlıq mübarizəsinə həsr etməsindən ürək dolusu danışmışlar.

Şerqşünas alim Kərim Əyyubi "müasir-mütərəqqi kürd şairi Həjarın yaradıcılığı" barədə yazdığı dissertasiyasında (Leninqrad, 1963) Ciyərxunun böyük və mütərəqqi bir şair, xeyir tərəfdarlarının yol göstərən və şer qüvvələrinin barışmaz bir bahadırı kimi xarakterizə etmişdir.

Ciyərxun haqqında ilk sərbəll kitab Ordixane Cəlilin qələminin məhsuludur. Bu kitan (1996) "Ciyərxunun vətənpərvərlik poeziyası" adlanır. Kitabın təqribən yarısını Ciyərxunun şerləri və bəzi sözlərin lüğəti təşkil edir.

Azərbaycan şair və elmi işçiləri də Ciyərxun yaradıcılığına bigabə qalmamışdır. Respublikanın xalq şairi Rəsul Rza sülh və azadlıq uğrunda öz

şair Hüseyn Kürdoğlu dissertasiyasında, bir sıra məqalələrində Ciyərxundan maraqlı söhbət açmışdır. H.Kürdoğlu Ciyərxunun görkəmli siyasi-satirik bir şair olduğunu, onu xalq şairlər cərgəsində durduğunu görə bilmişdir. O, Ciyərxunun "Dövlər və cavanın macarası" poemasını bütün Kürdüstan tarixinin bədii ensiklopediyası adlandırmışdır.

Kürdşünas alim Zümrüd Şəfiyeva "Müasir kürd poeziyasında poema janrı" adlı dissertasiya işində Ciyərxunun üç poemasını tədqiqatə cəlb etmiş və onun yaradıcılığını kürd xalqının mübarizə salnaməsi kimi qiymətləndirmişdir.

Şamil Əsgərov "Müasir kürd şairi Ciyərxunun poeziyası" haqqında dissertasiya müdafiə etmiş, onun barəsində "Xalqın şairi" (Bakı, Azərneşr 1968) monoqrafiya, bir sıra məqalələr dərc etdirmiş və xeyli şerini Azərbaycan dilinə çevirmişdir.

Ciyərxun bir şerində "tabutu-mu zindanların qapısından düzəldin" demişdi. Lakin o, dünyasını dəyişmiş, onun nəzərdə tutduğu zindanların qapısı hələlik qırılmamışdır. Bu qapıların qırılması onun rusuna müjdə olacaqdır.

Hörmətli oxucular! Sizə ölməz Ciyərxunun ən məşhur, dillər əzbəri olan "Kine em?" ("Biz kimik?") adlı şeri təqdim edirik.

Kîne em?

Kîne em?

*Cotkar û karker
Gundî û rênçber
Hemû proleter
Gelê Kurdistan
Şoreş û volqan
Tev dinamêtin
Agir û pêtin
Sorin wek etûn,
Agir giha qepsûn*

*Gava biteqin
Dinya dihejî
Ev pêt û agir*

*Gelê serfiraz
Dijminê dijmin
Dostê aştxwaz.
Em xweş mirovin,
Ne hirç û hovin
Lê çibkim bê şer
Dijmin naçî der.
Bav û kalê me
Dijin tev serbest,
Naxwazin bijim
Ta ebed bindest.
Kîne em?
Hey hey hey kîne em?*

*Emin ew Kurdê
serhişk û hesin,
Îro jî dijmin ji me ditirsin
Bîna barûdê
Kete pozê min
Dixwazim hawîr,
Biteqim ji bin,
Dîsa wek mêra,
Bikevin çiya.
Naxwazim bimirim,
Dixwazim bigrim.
Kurdîstana xwe
Axa Mîdîya,
Kîne em?
Hey hey hey kîne em?*

*Emin ew Kardox
Xaldêwê kevnar,
Emin ew Mîtan,
Nayrî û Sobar.
Emin ew Lolo,
Kardox û Kudî,
Emin Mad û Goş,
Horî û Gudî.
Emin Kurmanc û Kelhor,
Lor û Gor,
Emin, em Kurdin li jêr û li jor*

*Çend hezar salin
Kurdîstana me
Perçe perçe ma
Bindestê dijmin!*

Îro jî Lor û Kelhor û Kurmanc

*Ji dest xwe berdand ew text û ew tac
Hinek bûn axa, hinek jên bûn beg
Hinek jên bûne cahşê jardara
Kurdîstan firot wan tev neyaran
Bûne mezhebdar,
Bûne olperest,
Bûne paşverû, bi tizbî û xişt*

*Germ dibe, sar dibe
Dikele, dikele, dipişiqîne
Brûskê tavê tavan hiltîne
Ronahî dike rojê li welat hiltîne
Her wekên Kawa li ser xwe pêk tîne
Niştîman-perweran diwelidîne*

*Emin ew gela
Belê emin ejdeha
Ji xewa dîlî
Şiyar bûn niha
Dixwazin wek mêr
Tev mejî û bêr
Rabin her wek şer
Serê xwe hildin*

*Çi serbilindin
Bi çîhan carek
Em bidin zanîn
Rêçika Markîs,
Rêçika Lenîn.*

*Kurê Guherdz û Ferhad û Rustem,
Kurê Salar û Şêrgoh û Deysem.*

*Bejin bilindin
Wek dêw bilindin
Em dest dirêjin
Serbest dibêjin
Dixwazin bi lez
Gavan bavêjin!
Kîne em?
Hey hey hey kîne em?*

*Ne xwînxwar inem, aştxwaz inem
Serdarên bilind, gemasin herdem
Em şer naxwazin,
Divên wekhevî,
Em paş ve naçin,
Lê dijmin direvî!
Divên bi şêwrê, lê ew qebûl nakî
Divên biratî, lê ew qebûl nakî
Bûye wek rûvî
Lî paş xwe nanêrî
Kine em...*

*Gelo bavê mî çî bikin?
Naxwazin însanî
Êrîş bikin û bigrin
Histu bişkinin
Ev pîsên mirdar
Ji nav me derxinin
Ji bo mirovan em tev dost û yar
Bijî Kurdistan, bimirî koledar!
Bijî Kurdistan, bimirî koledar!
Bijî Kurdistan, bimirî koledar!
Kîne em?*

Seymur Alxanov

Əvvəli ötən saylarımızda

ZƏKA SİLAHDAN GÜCLÜDÜR

Tat qırğınının axşamı Andronik Abdallardan Şuşaya keçmək üçün Sultanbəydən yol istəyir. Elçiləri vasitəsi ilə Sultanbəyə çatdırır ki, hərəgah Qaradağ yürüşünün təhlükəsizliyini təmin edə bilsən sənə istədiyən qədər qızıl verərəm. Sultanbəy cavabında bildirir ki, hələ bu elin igidləri qeyrətlərini pula satmayıblar.

Xalqı yaranmış vəziyyətdən çıxarmaq üçün ciddi tədbirlər görə biləcək iti zəkaya ehtiyac bar idi. Sultanbəy Şuşa quberniyasında işləyən çox ağıllı müdrik zəkalı qardaşı general Xosrovbəylə təcili məsləhətləşdikdən sonra Andronikə bildirir ki, onun Qarabağ yürüşünün təhlükəsizliyini təmin etmək üçün bue qədər silah lazımdır.

Andronik Sultanbəyə 20 qatır yükü silah verir. Sultanbəy Andronikdan aldığı sursatla özünün süvari dəstələrinə silahlandırır Qaladərəsindən Şuşaya gedən yolda, Yeddiqatın ayağında nal şəkilli pusqu yaradır. Andronikə xəbər göndərir ki, yolda şübhə doğurmamaq üçün topları da sökdürsün və mənim işarəmi gözləsin. Andronik belə də edir. Topları sökdürüb, yüklərin hazırladılır. Əhvalatın üçüncü gününün axşamı Sultanbəy Andronikə xəbər göndərir ki, gecə gəlib keçsin. Andronik xəbəri alandan bir az sonra silah yüklənmiş 170 qatır karvanını Şuşaya yola salıb, özü isə sübh çağı ordu ilə getmək qərarına gəlir.

Eyni zamanda həmin gecə Sultanbəy bir neçə atlıya neft dolu tuluqlar verdirib tapşırıb ki, Diğa, Xinzirəyə, Gorusa, Sisyana gedib Andronikin gəldiyi yollardakı bir neçə erməni kəndlərinə od vursunlar.

Gecə Andronikin silah aparan karvanı yeddiqata çatanda Sultanbəyin pusquda dayanmış süvariləri meşədən çıxıb silah yükü qatır karvanının yönünü Kürdhacı kəndinə tərəf döndərirlər. Beləliklə, zəhmli silahlar Andronikin ordusunun əlindən çıxır.

Həmin gecə arxa kəndlərdən tez-tez çaparlar gəlib Andronikə bildirirlər ki, türklər arxadan hücumə keçib kəndləri yandıra-yandıra gəlirlər. Qayıdıb onların qabağını kəsmək lazımdır.

Gecədən xeyli keçmiş Andronik xəbər verirlər ki, Qarabağa göndərdiyin silah yüklü qatır karvanı keçib Sultanbəyin dəstələrinin əlinə. Bu xəbər eşidən Andronik buraxılmış səhvin nə ilə nəticələncəyini dərk edərək qorxu və həyəcanını ordusundan gizlədə bilməyib çox bərkdən hönkürək zarıyır. Sonra orduya geri qayıtmağa əmir verir. Andronikin ordusu geri dönüb Zabux kəndinin yaxınlığındakı dərin dərədən Diğ kəndinə keçmək istəyərkən Sultanbəyin dəstələri daşnakları mühasirəyə alıb dərəni qabaqdan və arxadan kəsirlər.

Tarixdə daşnaklara ibrət dersi olsun deyə Sultanbəy quldur ordusunun 30 min əsgərini quzğunlara yedirdirir, 61 sərkərdənin başını kəsdirib Hacısamlı meşəsində saxlatdığı şirlərə atdırır. Qocalar danışırırlar ki, bir müddət Zabux çayı qan axırmış.

Mükəmməl hərbi biliyə yiyələnmiş Sultanbəyin "Dağlarda tufan", "Güllə ətdən keçib, ətdə sayumalə", "Zərbə dalınca zərbə", "Nalşəkili mühasirə", "Üçbucaq", "Qəflətən hücum", "Güllədən leysan", Mövqə secmək bacarığı kimi hərbi taktiki nəzəriyyələrindən daşnakların Zəngəzurda əzişdirilməsində çox böyük ustalıqla istifadə edilmişdir.

Andronikin quduz ordusunun Zabux dərəsində məhv edilməsi xəbəri

Zəngəzur kəndlərində böyük ruh yüksəkliyinə səbəb olub. Bundan sonra hamı Sultanbəyin dəstələrinə köməyə qalxıb. Sultanbəy Zəngəzura soxulmuş daşnak quldurlarını təmizləmək məqsədi ilə öz dəstələrinə üç istiqamətdə hərəkət etməyə göstəriş verir:

1. Canqutaran dağının ətəyində ciddi təlim keçmiş 700 atlıdan ibarət Minkənd alayı Qaragöl, Üçtəpə, Burunkənd, Gorus istiqamətində hərəkət edib Xinzirək kəndinə dolmuş daşnaklara arxadan güclü zərbə endirməli, haramı düzündə İrana qaçan daşnak qruplarını mühasirədə saxlayan Güləbirdli Aslanbəyin və Məzməzək igidləri köməyinə çatmalı idi.

2. Zabux dərəsində qələbə qazan-

ZƏNGƏZUR HADİSƏLƏRİ

miş dəstələr Diğ, Xinzirək istiqamətində sürətlə irəliləyib Haramı düzündə köməyə gələn İldırımbəyin dəstələrinə qoşulmalı ini.

3. Malxələf, Fərəcan istiqamətində hərəkət edib Başarat meşəsinə Haral, Xozabird tərəfdən soxulmuş Qarabağ daşnak qruplarına qarşı vuruşan kişi Tavat, Ovçu Sultan, pələng Rəsulun dəstələrinə kömək edib meşəni daşnaqlardan təmizləməli idi.

QARAGÖL DÖYÜŞÜ

Sultanbəy Məlik-Əjdər türbələri yanında tikilmiş böyük çadırdə Araz çayı ətrafında gəlmiş nümayəndələr ilə yaylaq məsələsini müzakirə edirdi. Görüşdə Qatar, Zəngilan, Cəbrayıl, Qubadlı bölgələrindən olan bəylər də iştirak edirdilər.

Qatar bölgəsindəki vəziyyət haqqında çıxış edən nümayəndə daşnakların Cavidan tarixi abidələrini vəhşicəsinə dağıtmalarından kədərle danışdı.

Sultanbəy özünü Çal Aslana tutub Qaragöl döyüşü haqqında tədbirlərin deməsini təklif etdi. Çal Aslan ağır döyüşlərdən qalib çıxmış sərkərdə təkni ilə ayağa durub bir qədər qəzəbli nəzərlə Cavidan abidələrinin sındırılmasında danışan nümayəndəyə baxdı. Bu baxış məxvi müşavirədə iştirak edən bütün bəylərə xüsusi təsir bağışladı. O açıb deməsə də, daxilən keçirdiyi mənəvi gərginlik aydın hiss olunurdu. Baxışlarıyla soruşurdu ki, bəs hanı sizin

elin kişiləri ki, ata-baba yurdlarınızı diğalar dağıdırlar? Sonra Qaragölü Zəngəzur dağlarının üzük qaşu adlandırdı. Onun xalq təsərrüfatı üçün böyük əhəmiyyətindən danışdı. Bu göldə qiymətli balıq növlərinin yetişdirilə bilməsindən dedi. Nəhayət, yaxın vaxtda Qaragöldə başlanacaq ağır döyüşlərin necə əlaqələndirilməsindən və necə olunmasından danışaraq fikirlərini belə şərh etdi:

Daşnaklar Qaragöl ətrafına böyük qüvvə toplamışlar. Məqsədləri qar əriyən kimi yaylaqları tutmaq, Minkənd, Şəlvə istiqamətində hərəkət edib Dəli dağdan Qarabağa enmək, bu yay aran ellərimizi yaylaqdan məhrum etməkdir. Bu çox təhlükəli bir siyasətdir. Hərəgah biz aran ellərimizin mal-qarasını, qoyun-quzusunu

yaylağa çıxartmasaq hamısı qızdırıb və müxtəlif xəstəliklərə tutulub qırıla bilər. Bununla düşmənlər bizim iqtisadiyyatımıza böyük zərbə vurmuş olarlar. Biz Qaragöl yaylaqından düşmənləri yaxın vaxtda qovmalıyıq. Bunun üçün təklif edirik:

1. Qatar, Zəngilan, Qubadlı ellərindən təşkil olunmuş dəstələr Gorusa sağ cinahdan hücum edib daşnakların şəhərdəki qüvvələrinin başını qatsınlar.

2. Bəhlul Behcətın yaratdığı Müsəlman din ordusu Kəcavə yolu ilə gəlib Yazı düzündə şıxsın. Ağdərə yoxuşundan aşib Qaragölün Qannıca dağı tərəfdən olan sahəsini mühasirəyə alsınlar.

3. Xilaskar ovçular: Balakışinin, Əhmədin, Xəlilin, Kərəmin, Əlyanlı Sultanın dəstələri Burunkənddən Qaragöle gedən yolu kəssinlər.

4. Minkənd alayı Sisyandan gələn yolu kəsməklə hərədən arxa tərəfdən zərbə endirsin.

5. Dəli Xanların dəstəsi Xosrovbəyin Şuşada göndərdiyi pəhlivanlar dəstəsinə qoşulub Qannıca dağından Qaragölə gələn yolu nəzarət altında saxlasın.

6. Pulemyotçular Çinqıllı dağda pusqu yaratsınlar.

7. Düşməne əsas zərbə qaranlıq dərədən toplaqla endirilsin.

8. Aşiq Abbasın təbilçi və zurnaçıları dəstələri döyüş günü tezdən Dəli Xanların dəstələrini qabağında meydana tərəf hərəkət etsinlər. Gürz vuran, qılınc çalanları döyüşə ruhlandırınlar.

Dünya görmüş Kərbəlayı Məmməd, Bəhlul Behcət, Qazi Çələbi Çal Aslanın çıxışına heyran qalmışdılar. Güləbirdli Aslanbəy yerindən qalxıb "döyüşün vaxtını bilmədim" – dedi. Sultanbəy özü cavab verərək bildirdi ki, Qaragöl döyüşü may ayının onunda səhər saat dördde başlanacaq. Bununla Məlik-Əjdər məxvi görüşü öz işini qurtardı. Hamı verilən tapşırıqları yerinə yetirmək üçün böyük məsuliyyət hissi ilə çadırdan çıxırdı. Bəhlul Behcət Sultanbəyi ilk dəfə burada gördüyü üçün ona yaxınlaşıb əl verdi. Sultanbəy ona ehtiramla baş əyib təşrif götürməyinə təşəkkür etdi. Bəhlul Behcət

Azərbaycan dilinə tərcümə edib qurtardığı "Quran" kitabının nəfis toxunmuş, üstündə qılınc şəkilli olan dəsmala bükülü bir nüsxə əlyazmasını Sultanbəyə bağışladı.

1917-ci ilin may ayının 10-da Sultanbəy döyüşə rəhbərlik etmək üçün Çinqıllı dağın döşündə tikilmiş alaçıqın qabağında atdan düşüb dərbünle daşnaqların gərəgahına və ətraflar bir qədər baxdıqdan sonra Sultanbəylə görüşməyə hazır dayanmış Çal Aslana əl uzatdı. Çal Aslan iki əllə Sultanbəylə görüşüb səngərlərdən yenicə gəldiyini bildirdi. Əlavə etdi ki hər şey öz qaydasındadır. Lazımlı bütün tədbirlər görülmüşdür. Hamı sizin işarənizi gözləyir. Sultanbəy cib dəsmalını çıxarıb alaçıqın qabağında ki daşın üstünə sərdi. Sol döş cibindən

Bəhlul Behcətın Azərbaycan dilində verdiyi "Quran"ı dəsmalın üstünə qoyub üzünü qibləyə doğru dedi: "Ey "Quran", haqq işimizə görə bizə kömək elə". Sonra ehtiramla "Quran"ı götürüb yenə döş cibinə qoydu. Şad təbəssümlə Çal Aslana baxıb qaranlıq dərədə yerləşən topçulara tərəf bir fişəng atdı. Bir anda topların səsi dağları lərzəyə gətirdi. Sərrast nişanlanmış topların mərmiləri düşdü yerdə daşnakların bütün sursatlarını torpaqla birlikdə göylərə sovurdu. Güclü top atəşinə məruz qalmış daşnaklar səhərin ala qaranlığında nəinki müqavimət göstərməyə imkan tapa bilmirdilər, hətta qaçmağa belə yer yoxuydu. Hansı səmtə üz tuturdularsa, güllə yağış kimi yağdı. Topların səsinə Gorus şəhərinin və ətraf kəndlərin camaatı da oyanmışdı.

Qaragöl döyüşündə Sultanbəy 9 uzaqvuran, 5 yaxınvuran toplardan, 40 pulemyotdan, 3 min müxtəlif növ tufəngdən, 120 qılıncdan, 50-dən çox gürzdən, 9 minə yaxın adamdan istifadə edirdi. Döyüş axşama qədər davam elədi. Demək olar ki, düşmənin əsas hərbi sursatı məhv edilmişdi. Əsir alınanların sayı 600-dən çox idi. Böyük düz qırılan və yaralananlarla dolu idi. Qaranlıq düşənə yaxın Sultanbəy topları döyüş meydanından çıxartdırıb Gorusun qaşına apardırdı. Bir qədər sonra Gorus şəhəri toplardan atəşə məruz qaldı. Şəhərdə ciddi qarmaqarışlıq yaranmışdı. Bu vaxt Xinzirək kəndinə tərəf qaçanların sayı daha çox idi. Çal Aslanın göstərişi ilə Ağaməmməd Minkənd alayı ilə Xinzirək kəndini mühasirəyə aldı. Ağaməmməd dəfələrlə ağır döyüşlərdən zəfərlə çıxmışdı. Ona Zəngəzurun dişli qartal deyərmişlər. Ağaməmmədin adam gəmirən atları çox daşnak başı qopartmışdı.

Sabahsı günü Sultanbəyin Qaragöl ətrafındakı dəstələri bəzi işləri sahmana saldıqdan sonra qələbə mahnıları oxuyaraq Xinzirək kəndini mühasirədə saxlayan Ağaməmmədin dəstələrinə köməyə gəldilər. Xinzirək kəndinin camaatı müqavimətsiz Ağaməmmədin dəstələrinə qoşularaq daşnakları kənddən qovdular. Bununla Zəngəzur yaylaqlarındakı bütün təhlükələr aradan qaldırıldı. Sultanbəy Araz çayı ətrafındakı tərəkəmə elərinə adam göndərdi ki, yaylaqlara arxayın köçə biləsiniz.

**Səbahəddin Eloğlu,
"Zəngəzur hadisələri" kitabından
Ardı var**

MƏNBƏLƏR BELƏ DEYİRLƏR

1926-cı ildə

1926-cı ildə əhalinin siyahıya alınması məlumatına görə Azərbaycanın Kürdüstan qəzasında 41 193 nəfər kürd yaşayırmış.

(«Население Закавказья», Тифлис, 1928, стр. 8)

ŞƏRQİ DƏRƏLƏZDƏ

Şərqi Dərələzdə 44 yaşayış məntəqəsi var idi. Bu yerlərdə 910 ailə yaşayırdı. Bunların 663-ü kürdlər, cəmi 247-si ermənilər olmuşdur.

(«Статистическое описание Нахичеванской провинции», Санкт-Петербург, 1833, стр. 80)

Milliyətçə türk olan məşhur sosioloq alim İsmayıl Beşikçi 1991-ci ildə Ankarada çap etdirdiyi "Başkaldırının koşulları" adlı kitabının 25-ci səhifəsində yazır:

"Bu gün Türkiyə Cumhuriyyətinin siyasal sınırları içərisində 20 milyon civarında Kürd yaşamaqdadır".

ƏRƏBLƏRƏ MÜQAVİMƏT

VII əsrdə Salman İbn Rəbiyyənin başçılığı ilə Azərbaycanı işğal etmək üçün ərəb qoşunları hücum etdikdə Kürün sağ sahilində, aşağı axarında yaşayan "Balascan" kürdləri sonra məğlub olsalar da, bir müddət müqavimət göstərə bildilər.

(«Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar», baki, 1989, səh. 68-69 vı 72).

Nəyimi, Nəsimi dövründə indiki Tərtər çayı "Kürdəlam suyu" adlanmış.

(İsa Hüseynov, «Məşhər», Bakı, Gənclik – 1982, səh. 139)

Kürd Əli – Məhəmməd Fərid (1876 – 4.02.1953)

Kürd Əli 1919-cu ildə Suriya Elmlər Akademiyasının əsasını qoyub və onun ilk prezidenti olmuşdur. ədəbiyyat, tarix və mədəniyyət sahəsində çoxlu əsərlər yazmışdır. 16 hissəsən ibarət olan "Suriya tarixi" də Kürd Əlinin qələminin məhsuludur.

(«Sovet tarixi ensiklopediyası», Moskva, 1965, səh. 310, rus dilində)

1893-cü ilin məlumatına görə Qarabağda 333 azərbaycan, 69 kürd və vur-tut cəmi 47 erməni kəndi olmuşdu. O zaman Qarabağda azərbaycan kəndləri erməni kəndlərindən yeddi dəfədən də çox, kürd kəndləri isə erməni kəndlərindən 22 kənd artıq idi.

(«Azərbaycan» qəzeti, Qarabağa yardım cəmiyyətinin orqanı, 5.01.1992, №1)

**Qurban şad olmadı
bu qəmli yasdan,
İnciyib küsmüşəm,
bivəfa dostdan
Sakini – Ağdaban
eli Kürdüstan,
Zikr olub ismimdə
lələ, durnalar.**

(Aşıq Qurban – Aşıq Şəmşirin atası; «Möhnet», Bakı, 1972, səh.77)

Azərbaycan romanının əsasını qoyanlardan biri olan "Səyahətnameyi-İbrahim bəy" romanının müəllifi Zeynalabdin Marağayi ailə məişəti ilə Soucbulaq kürd xanlarının nəslindədir.

(Feyzulla Qasimov, «XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi», Bakı, «Maarif», səh. 370)

HACI SAMLILAR KÜRD TAYFASI

Hacısamlılar tarixdə cəngavər kimi tanınmışlar. Bu tayfa Dərələzdə, Kəlbəcərdə və ən çox Laçın rayonunda məskunlaşmışdı. Laçında 20-dən artıq kənd – Kürdhacı, Daşlı, Taxta Zavodu, Hətəmlər, Kaha, Yorğacı, Şəlvə, Hacıxanlı, İmamlar, Vəlibəyli, Narıncılar, Budaqdərə, Cambəyli, Palçıqlı, Qovuşuq və başqaları. Təsədüfi deyildir ki, "Qarabağnamələr" kitabının 1-ci cildində verilmiş xəritədə Hacı Samlılar ayrıca ərazidə göstərilmişdir. Paşa bəy, onun oğlanları Sultan bəy və Xosrov bəy bu tayfadan idilər.

"Qarabağın bəməzə adamlarının içərisində kürd xalqının da nümayəndələri iştirak etmişdir ki, onlardan Paşa bəyi (Soltan bəyin atası), Aşıq Abbası və Əmdalını xüsusi ilə yada salmaq yerinə düşərdi".

(bax. Bəylər Məmmədov, «Qarabağın bəməzə adamları», Bakı, «Yazıcı», 1992, səh. 730)

HƏLƏBCƏ HEÇ ZAMAN UNUDULMAYACAQ

1988-ci ilin martın 16-da İraq hərbi hava qüvvələri Hələbcə şəhərinə hücum etdilər. Buna səbəb olaraq iraclılar şəhərin kürd ordusu tərəfindən ələ keçirilməsini göstərdilər. Lakin bu həqiqətdən uzaq idi.

Hücum zamanı əsasən kimyəvi bombalardan istifadə olunmuşdur. BMT İraqı bir neçə dəfə xəbərdar etməsinə baxmayaraq, S.Hüseyn kimyəvi silah

sənayesini inkişaf etdirərək, kürdlərin və şiə ərəblərin üzərində sınaqlar həyata keçirmişdir. Belə bir dəhşətli hücumda Hələbcə sakinləri də məruz qaldılar. Bombardumandan sonra şəhər ağ, qara və sarı rəngli tüstüyə bürünmüşdür. Havadan şirin alma iyi gəlirdi. Sakinlər nə baş verdiyini anlamırdılar. Tüstü buludu qarşısında olan insanları sanki

öz qucağına alıb öldürürdü. İlk ölümlər uşaqlar idi. Onların zəif immuniteti zəhərli qazlara qarşı tab gətirmirdilər.

Hücum 5 saat davam etdi. Soyqırım nəticəsində 5 min insan həlak oldu, 20 min insan əlil qaldı. Bu qətləri dünya ictimaiyyəti göz yumdu, sanki görmədi. Əksər ölkələr vətəndaşlarına bu haqda heç bir məlumat vermədi. Lakin 2 il sonra İraq-Küveyt müharibəsi zamanı dünya ictimaiyyəti bu hadisəni Səddamın cinayətləri sırasına daxil etdilər.

Hələbcə soyqırımının təşkilatçısı "Kimyəvi Əli" (Əli Həsən Əl-Məcid) 2010-cu ildə İraq məhkəməsi tərəfindən ölüm cəzasına məhkum olunaraq, layiqli cəzasını almışdır, lakin Hələbcə soyqırımı, Xocalı faciəsi kimi heç kimin qəlbindən heç vaxt silinməyəcəkdir.

Ofeliya

SƏDAQAT VƏ XİDMƏT

Məlum olduğu kimi bütöv şəkildə 30 milyondan çox əhalisi və 500 min kvadrat kilometr ərazisi olan Kürdüstan dörd yerə bölünmüş, İran, İraq, Türkiyə və Suriya dövlətlərin tərkibində daxil edilmişdir. Müəyyən tarixi səbəblər üzündən kürdlərin bir hissəsi başqa yerlərə köçmüş və ya köçürülmüşdür.

Azərbaycanda kürdlərin bizim eradan qabaq da yaşadığı tarixdən məlumdur. Lakin sonralar, yəni 1587-ci ildə I Şah Abbas tərəfindən Qarabağa 24 kürd tayfasının da köçürüldüyü barədə tarixi mənbələr vardır. Əlbəttə, kürdlər qədim dövrdən bəri Azərbaycanda yaşadıklarından, onların Kürdüstandan əlaqələri üzöldüyündən bu tayfaların bir çoxu qaynayıb qarışmış və bir çoxu kürd dilini unutmuşlar.

Bu tarixi həqiqətləri inkar etmək olmaz. Bununla belə indi Azərbaycanda bir çox kürdlər öz dillərini unutsalar da, qədim tayfalarının adlarını bilirlər və özlərinin kürd olduqlarını inkar etmirlər. Lakin kommunist rejimi dövründə onların kürd olduqları qeydə alınmamışdır.

Azərbaycan Respublikası dünyanın yeganə ölkəsidir ki, tarixlər boyu burada azərbaycanlılarla kürdlərin arasında heç bir narazılıq olmamış, dar gündə bir-birinə arxa durmuş, dərdlərini tən yarı bölmüş, bir yerdə fərəhlənmişlər. Bu gün də belədir. Bəzi üzdeyən qəzetlərin kürdlər haqqında cəfəngiyyət yazmasına baxmayaraq, erməni quldurlarının yerli satqınlardan istifadə edərək yurdumuzu işğal

etdikləri zaman kürdlər daşnaqların "muxtariyyət" təkliflərinə nifrətlə yanaşdılar, onların məkrli təkliflərinə aldanmadılar, qaçqın vəziyyətinə düşməyi daha üstün tutdular. Ürəkdən inanırıq ki, Azəbaycan-Kürd münasibətləri gələcəkdə də belə olacaq və heç kəs doğmalaşmış bu iki qardaşın arasına rəxnə sala bilməyəcəkdir.

Gəlin həqiqəti etiraf edək ki, Azərbaycan xalqı həmişə bizi kürd kimi tanımış və öz kürdlüyünü inkar edənlərə nifrət etmişdir. Çünki o, yaxşı bilir ki, əslini danan haramzadədir. Özünü danan heç vaxt başqasına sədaqətli ola bilməz. Buna görə vicdanla demək lazımdır ki, Azərbaycan xalqı olmasaydı biz kürdlərin bir çoxu öz kürdlüyümüzü (haramzadəyə çevrildiyimizə görə) çoxdan danmışdıq.

İddia edənlər tapılır ki, guya Kəlbəcərdə, Laçında, Qubadlıda, Zəngilanda, Cəbrayıldə və başqa rayonlarda vur-tut cəmi bir neçə kürd nəslidir. Bu iddialar olsaydı düşmən təbliğatının qılıncını sovlaya bilər. Ona görə ki, onlar tarixi faktları, statistik məlumatları bildiklərinə görə yersiz, sübutsuz, dəlilsiz iddialarımızdan istifadə edib bizə qarşı təbliğat qılıncılarını işə salırlar. Deməli, biz istəməz düşmən dəyirmanının suyunu bollayırıq. Belə xoşagəlməz hərəkətlərə son qoymalıyıq.

Məsələn, Kəlbəcər rayonu barədə bir sıra həqiqətləri misal götürək. Tarixi məlumatlar sübut edir ki, Fərixanlı, Həsənanlı, Milli, Hacı Samlı, Şeylanlı,

Kəlovçu kürd tayfalarının adıdır. Kəlbəcərin 17 kəndinin (Zar, Zəylik, Bəzixana, Geştək, Yellicə, Armudlu, Həsənlər, Təkdəm, İmambinəsi, Alolar, Şapılar, Aşağı Ayrıım, Yuxarı Ayrıım, Boyaqlı, Məmməduşağı, Şeynlər, Vənk) əhalisi bilir ki, onların tayfasının adı Fərixkanlıdır. 11 kəndin – Mollabayramlı, Zivel, Məmmədsəfi, Çıraq, Tövlədəresi, Baş Şurtan, Orta Şurtan, Aşağı Şurtan, Soyuqbulaq, Honurlu, Tatlar) əhalisi Həsənanlı, 9 kəndin – Dalqılınclı, Otaqlar, Barmaqbinə, Dərəqışlaq, Əmrəlilər, Qılınclı, Güneypəyə, Alçalı əhalisi Kəlovçu, 3 kəndin – Aşağı Milli, İkinci Milli, Üçüncü Milli əhalisi Milli, 3 kəndin – Aşağı Qaraçanlı, Orta Qaraçanlı, Yuxarı Qaraçanlı əhalisi Qaraçorlu, 4 kəndin – Daşbulaq, Allıkənd, Böyürbinə, Alçalı əhalisi Şeylanlıdır. Bu kəndlərin əhalisinin çoxu öz dillərini itirsələr də, onların mənşəyini inkar etmək həqiqəti lağa qoymağa bərabərdir. Kürdlər yaşayan başqa rayonlarda da onlarla kəndlər kürd mənşəlidir.

Nəticə olaraq onu deyə bilərik ki, kimin hansı millətə mənsub olması əsas meyar deyil. Əsas meyar odur ki, kim hansı yuvanın quşudur və o, doğma Azərbaycanına necə sədaqətli. Bəli, əsas ölçü vətənə sədaqət, ona göstərilən xidmətin dərəcəsidir. Qəlbən əminik ki, Azərbaycan və Kürd xalqları sədaqət və xidmət sahəsində həmişə üzəüə olacaqdırlar.

Kamiz Cəbrayilov

Ağlama Ana

Ağlama, ana.
Ağlamağı yasaq eyləyib dərdimiz bizə.
Səni and verirəm göz yaşlarına –
Ağlamayasan...
Diz çöküb and iç dərdimizə.
Gözün yollardadısa
Ya ölüm gələr, ya dirim.
Hələ sən nə bilirsən, ay ana.
Mən nə bilim.

Gözündən uzaqdayam, könlündən yox.
Ölüm yasaq deyil
Qorxma ölümdən, yox.
Ağlama.
Haqqımız qeybə çəkilib,
Baxtımız üzü məhsərə.
Şəhid anaların ahını
Tarix bağışlamaz bəşərə
Ağlama.
Ağlama, ağladığın oğlundusa, Vətən deyilsə
Oğlun deyiləm bu gündən,
anam deyilsən.

Ağlama, ana.
Almamışam əlindən oxşanmaq haqqımı.
Unutma yaşamaq haqqını.
Günbatandan gələn dərdilərdən soruş məni,
Gündoğana gedən atlılardan...

Qaranlıq daxmamızda zülmətdən eymənib
Axtarma məni əl havasına
Yadına oğlunun telləri düşəndə
Çək əllərini Vətənin yarasına.

Bir telini qara hör
Qərib anası.
Bir telini ağ
Qərib anası.
Qara telin ağarınca
Çıxaracaq qara günlərdən
Qərib anası.

...Ünvanlı-ünvansız məktublar kimiyik
Yarımız şəhid olduq, şəhid.
Yarımız qərib düşdük, qərib.
Kim yazıb bu məktubları,
Kim?...
Kimə göndərib?

Qəriblər durna kimidi,
Durnalar üzü Vətənə.
Gorumuz çatladar səni
QÜRBƏT, qaytar bizi Vətənə.

Ahımız qeybə çəkib Allahı,
Zühr eyləyər inşallah, səbrin olsun.
Cismimizi qürbət alsın
Ruhumuzu tapşırıdığımız durna səslə göylər
Qəbrimiz olsun...

Qundi

KÜRDÜSTAN

Bu dağlar ucabaş!
Ucabaş dağlara qanlı çəkmələr yol açma bilməz.
Bu dağın ceyranı özgə ovçunun oxuna gəlməz.
Qolları bağlanan əsir bir insan
Tutqun axşamlarda ağlamaz, gülməz.
Dərələr dərin,
Elə dərin ki,
Həjar dərinlikdə insanlar bəsləyib.
Dərələrdə axan Qızılözən
Suyu həm sərin, həm də atəşin!
Elə bir su ki...
Bizim yurdumuza çatanda belə,
Hədiyyə gətirir keçdiyi ellərin ürək atəşin.
Döşlər - meşəlik,
Palıd meşələri,
Axşamlar qoşur hər quş min dastan...
Bu layla səsilə astaca-astaca
Yuxuya gedir gözəl Kürdüstan...
...yaylaqda – oba,
Obada çoban,
Çobanın ağzında incə bir tütək
Söyləyir igidlər çəkən qəmləri.
Elə bir qəm ki...
Bisütun dağında igid Fərhadı
Bulayır qana.
Elə bir qəm ki...

Yurdunun çiçəyi, əsrinin gözəli,
Alagöz Şirini gətirir cana.
Bu dağlar ucabaş
Ucabaş dağlara qanlı çəkmələr yol açma bilməz.
Bu dağın ceyranı özgə ovçunun oxuna gəlməz.
Günəş solarkən
Qayalar axşamın nəğməsinə oxuyar, söyləməz-dinməz.
Dağlarda gəzərlər irigöz oğullar,
Ürəklərində dərin bir sevgi.
O sevgi ki,
Sələhəddinində könlünü dağladı.
Əfsanələrdəki insanlar təkin
Ana yurdunu qorumaq üçün
Belin bağladı.
Bu dağlar qocabaş, elləri ucabaş,
Hamıya bir dost, bizlərə qardaş.
Yanar odlara birlikdə yanan vəfalı yoldaş.
Dərələr dərin, sular atəşin,
Döşlər meşəlik, düzlər tütünlük,
Yaylaqda oba, obada çoban
Axşamlar hər quş qoşur min dastan
Bura Kürdüstan, bura Kürdüstan!
Xan Qızılözən axan günəcən,
Ulduzlar yerə baxan gönəcən
Bol olsun xalqın əkdüyü bostan,
Var olsun bizim qardaş Kürdüstan!!!

Əlirza Nabdil (Oxtay)
(Cənubi Azərbaycan)

Kürdəm

Tarix boyu zor əlindən,
Səpələnib, solan kürdəm.
Ayrı düşüb mərd elindən,
Könül evi talan kürdəm.

Qəm odundan qəlbi sönməz,
Dediindən əsla dönməz.
Vüqarından heç vaxt enməz,
Döyüşlərdə aslan kürdəm.

Babam Nəbi, nənəm Həcər,
Çoxdan olub dildə əzbər.

Belimdə var gümüş xəncər,
Düşmən canı alan kürdəm.

Azərbaycan gözündə nur,
Odur mənə arxa, qürur.
Ürəyimiz birgə vurur,
Əhdə sadıq qalan kürdəm.

Qız-gəlini həm cürətli,
Çərkəzəm, həm çox qeyrətli.
Əhməd Xani şan-şöhrətli,
Min dahisi olan kürdəm.

Çərkəz Qubadlı

RABE, RABE ŞÊR BARZANÎ!

Mêrxasê me Barzanîye,
Rîya rastî wî danîye,
Derdê Kurdan wî zanîye,
Rabe rabe, mêr Barzanî!

Kurdistanê bona kurda,
Agir danê pêda-pêda,
Te seerwerî daye kêda?
Rabe, rabe, şêr Barzanî!

Bêjin bavo, bejin dayê,
Bikik gazî, hewar, hayê
Heyfa dijmin li me nayê.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd mêrxasê, bê tifaqê,
Kî razaye tu wan rake.
Dilê akkard dîsa şake,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Qasid herro caba tine –
Qira kurdan zef danîne,
Halê weten derd û şîne,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurdistanam zef bedewe,
Lema dijmin dike dewe.
Dil hinavê, ruhê ewe;
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Gumana me Kurdistane,
Çi derdekî bê dermane?!
Mîna zarê bê dê mane,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Cîranê te ev çend sale
Koroxlî û Rostem-Zale.
Cegerxwîn ji pir dinale.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Şêrê kurdan bike gazî,
Li te naye belengazî,
Tu mêrxasi weke bazî.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd gelleke ser hev nîne,
Qadir Scma dtf bsrine.
Çima îro hesp bê zîne?
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kəsməliyəm Mən

Kürdəm, müsəlmanam, dinim islamdır,
Məni tək yaşadan arzudur, kamdır,
Qələmə ruh verən azad ilhamdır,
Ürəkdən gələn yazmalıyam mən.

Vətən, millət dərdi ən ağır dərddir,
Taleyin verdiyi acı qismətdir,
Fələyin xoş üzü mənimçün sərtir,
Buna tab gətirib dözməliyəm mən.

Millətim pərəndir bütün dünyada,
Əzəldən həsrətdir vahid bir ada,
Keçmiş, bu günü mən salıb yada,
Özüm çıxış yolu gəzməliyəm mən.

Tarixi yazanlar qoy düz desin,
Günahsız, vətənsiz bu xalq neyləsin?
Mənim millətəmə xor baxan kəsin,
Bir gün boğazını üzüməliyəm mən.

Düzlük nəğməkarı Qadir Motiyəm,
Sözümdə, fikrimdə daim qətiyəm,
Birdə yeri gəldi gərəkdir deyəm,
Xain dilləri də kəsməliyəm mən.

Qadiré Motî

KÜRDÜN SƏSİ

“RONAHİ” KÜRD MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ

начало - № 76

После была аспирантура в Великобритании, служба в иорданской Королевской медицинской службе (с 1965 г.), специализация в невропатологии в Лондонском университете (1970-73 гг.), профессорская работа в Гарварде (1975 г.), преподавание в Иорданском университете (1982-1992 гг.). С 1984 по 1993 гг. доктор Ашраф аль-Курди возглавлял Арабский союз невропатологов. Во

также занимался бизнесом. С августа 1988 г. он является почетным консулом Люксембурга. Другой сын Сидо - Хосни аль-Курди (1906-1987) вначале занимался фермерством на семейных землях, а потом поступил на государственную службу. Будучи успешным коммерсантом, он неоднократно избирался в Амманскую торговую палату, а также в столичный муниципальный совет. С октября 1960 по

Курди - люди различных профессий. Генерал Салех аль-Курди прошел все ступени военной карьеры и командовал иорданскими ВВС, Рания аль-Курди (род. в 1970 г.) одна из известнейших певиц как в Иордании, так и за ее пределами. Ее отец помимо курдской имеет еще и черкесскую кровь, мать - англичанка с ирландскими корнями. Рания закончила Гилфордскую школу актерского искусства в Саррее,

Курды в Иордании

время работы в системе королевской медицинской службы А. аль-Курди сблизился с королем Хусейном. За особые заслуги монарх назначил его в ноябре 1993 г. членом Сената. В 1997-98 гг. доктор Ашраф занимал пост министра здравоохранения в кабинете своего друга А.С.Маджали. Вторым сыном Али - Абдель Илях аль-Курди работал в разведке и на дипломатической службе. Занимал пост заместителя директора Управления общей разведки Иордании, а с 1997 по 2000 г. - являлся послом в Малайзии. В августе 2000 г. Абдель Илях Аль-Курди был назначен послом в Израиль, однако к месту работы не выехал из-за понижения уровня дипломатического представительства Иордании, связанного с ухудшением обстановки вокруг палестинских территорий. Дети Абдель Иляха - Лейе (работает в представительстве компании "Мерил Линч"), Дания (закончила юридический факультет Иорданского университета), Али (тоже студент). Еще один сын Али - Мохаммед аль-Курди -

февраль 1962 занимал пост мэра Аммана, что свидетельствует о том, что король Хусейн весьма высоко ценил Хосни аль-Курди и доверял ему. Позднее Хосни входил в совет директоров Центрального банка Иордании, создал преуспевающий ныне банк "аль Урдун", где занимал посты генерального менеджера и председателя совета директоров (на последней должности также работал его родственник Ашраф аль Курди). В общественной жизни его страстью был футбол, популяризацией которого в Иордании Хосни активно занимался. Он лично создал несколько футбольных команд. Также участвовал в деятельности благотворительного общества Салах-эд-Дина аль-Айюби, избирался его почетным председателем. Любовь к спорту, стремление к его распространению среди масс, видимо, вообще являются характерной чертой этого курдского семейства. И сегодня в Иордании национальный олимпийский комитет возглавляет один из них - Исмаат аль-Курди. Среди представителей аль-

работала в Шеффилде и в проекте ЮНИСЕФ в Иордании, участвовала в известных иорданских театральных группах Хишама-Яниса и Хишама-Набиля, вела программу "Рания-шоу" на англоязычном канале иорданского телевидения. Другой выходец из семейства - Валид аль-Курди - породнился с королевской семьей, женившись в 1980 г. на сестре иорданского монарха принцессе Басме Бинт Талал. Теперь в жилах его детей Саада и Зейн аш-Шараф течет кровь пророка Мухаммеда. Второе известнейшее курдское семейство Иордании, ведущее свою родословную от знаменитого мусульманского полководца Салах-эд-Дина аль-Айюби и его предков - Джумаа, хотя историческое название их клана - аль-Айюби. Изначально они проживали в Диярбакыре. В самом начале XX века выходец из диярбакырских аль-Айюби переселился в Дамаск, а его сын - Мухаммед Джумаа аль-Айюби - в Иорданию. Там он поступил на службу в Земельно-кадастровый департамент. По линии своей работы в

турецкой и позднее транс-иорданской администрациях Мухаммед Джумаа проживал в Ирбиде, Аммане, Тафиле. Женился на Сухбие Тутунджи, которая происходила из известной сирийской семьи из Алеппо. Мухаммед вырастил пять сыновей.

Самый известный из них - Саад Джумаа (1915-1979), которого, кстати, первоначально назвали курдским именем Шейхо. Он получил юридическое образование и в течение длительного времени работал в государственных структурах: в 1948-1950 гг. - директором Департамента прессы и публикаций, в 1950-53 гг. генеральным секретарем премьер-министерства (т.е. администрации правительства), в 1953-57 - на руководящих постах в МВД, в 1957-58 гг. губернатором Аммана, в 1958-59 - заместителем министра иностранных дел, в 1965-67 - министром королевского двора. Саад Джумаа был весьма близок к королю Хусейну, который назначил его 24 апреля 1967 г. премьер-министром и министром обороны (пробыл на этом посту до 6 октября 1967 г.). С. Джумаа также неоднократно

направлялся послом в различные страны: Иран (1959-61), Сирию (1961-62), США (1962-65), Великобританию (1969-72), назначался членом Сената (до самой смерти).

Саад Джумаа - автор ряда историко-публицистических книг: "Заговор", "Судьбоносная битва", "Общество ненависти", "Общество ценностей" и др. Его воспоминания - серьезный документ по истории Иордании. Его наследники сыновья Асада, Самир и дочь Нада - продолжают дело отца по преданному служению Иордании.

Послом в Великобритании был еще один представитель семейства Омар Джумаа. Двое других сыновей Мухаммеда Джумаа - Саададин (род. в 1925 г.) и Салах Джумаа (род. в 1927 г.) также назначались членами правительства. Первый также вошел в ноябре 2001 г. в состав верхней палаты иорданского парламента - Сената. Мидхад Мухаммед Джумаа был послом в том числе и в Великобритании. Пятый сын - Мухаммед - продолжил традицию и всю жизнь служил в государственных органах. Дипломатической стезе посвятил себя представитель третьего поколения этого семейства Мазен Джумаа. В 2000 году его направили послом в Малайзию.

kurdist.ru

Rêdaktorê sereke:
Gulnare Zengezur

Rêdaktorê beşan
kurdî û rûsî:
Sêymûr Alxanov

Rêdaktorê beşa
azerbaycanî:
Nofel Edalet

Rêzkarê tîpên
komputêrê:
Ofeliya Elîyêva

Desturname №88

Qəzet KMM-nin
kompüter mərkəzində
uyğunlaşdırılmışdır.

**“RONAHİ”
KÜRD
MƏDƏNİYYƏT
MƏRKƏZİ**

Tel: (566 74 08)